

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศซึ่งได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ 5 (พุทธศักราช 2525-2529) การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ด้านที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้คนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขต่อส่วนรวม และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และ โดยที่เป็นการยอมรับกันแล้วว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งซึ่งช่วยพัฒนาจริยธรรมของบุคคล เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนในชาติให้มีสติปัญญา ความสามารถ จริยธรรม หรือคุณธรรมประจำตน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา 2521 : 1)

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นสิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งก็คือ การพัฒนาธรรมทางการเมืองหรือมีจิตใจแบบประชาธิปไตย คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง (กินพันธุ์ นาคะตะ 2519 : 18) ดังนั้นการปรับปรุงคุณภาพของพลเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดประเทศต่าง ๆ ก็ล้วนแต่มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมืองเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีประสิทธิภาพ โดยวางจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพลเมืองดีไว้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา (Harris 1960 : 206) ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรง และมีความพร้อมมากกว่าสถาบันอื่น ๆ ในการสร้างพลเมืองดีให้แก่สังคมดังที่ สมิธ (Smith) ครุสส์ (Krouse) และ แอทคินสัน (Atkinson) ได้กล่าวว่า "ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้ นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่มขาดความซาบซึ้งและไม่เห็นคุณค่าของสถาบันประชาธิปไตย

ตลอดจนการปกครองก็จะล้มเหลว" (Smith 1969 : 374) ดังนั้นจุดหมายปลายทางของการศึกษา คือ การสร้าง "พลเมืองดี"

รัฐบาลไทยทุกสมัยที่ผ่านมาได้พยายามดำเนินการเพื่อให้ พลเมืองทุกคนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ โดยจัดทำโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท โครงการพัฒนาชุมชน โครงการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ทางด้านการศึกษา รัฐบาลก็มุ่งหวังให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างเยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีของชาติดังที่ กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ กองเผยแพร่การศึกษา : 2-3) ว่า

1. ให้มีความเคารพในสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง และของผู้อื่น มีระเบียบวินัยเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม

2. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว ต่อตนเอง ...

การพัฒนาคุณภาพของพลเมืองเพื่อให้เป็นพลเมืองดีนั้น สมควรที่จะได้มีการปลูกฝังหรืออบรมแก่พลเมืองของประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็กมาจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ และมีการปฏิบัติกันอย่างจริงจังด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพราะว่าการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายก็ต้องอาศัยความมีประสิทธิภาพ ความขยันขันแข็ง ความเป็นระเบียบ ความตรงต่อเวลา ความมั่งคั่ง ความซื่อสัตย์ สุจริต การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบต่อสังคม และอื่น ๆ ของคนในประเทศ ซึ่งโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ถือว่าเป็นแหล่งสำคัญที่จะต้องรับผิดชอบ เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล เพื่อปลูกฝังให้คนเป็นพลเมืองดีที่ประเทศชาติต้องการ

กรมการรักษาดินแดน ก็ถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาอีกแห่งหนึ่ง ที่ช่วยฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา เพราะกรมการรักษาดินแดน

มีความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการฝึกวิชาทหาร เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารเป็นกำลังสำรองที่มีสติปัญญา มีความรู้ มีระเบียบวินัย รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรู้จักเสียสละ แม้กระทั่งชีวิต เพื่อปกป้องรักษาชาติ

กรมการรักษาดินแดน ได้เริ่มทำการฝึกวิชาทหารครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2492 โดยฝึกให้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในสถานศึกษาบางแห่งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนคร ธนบุรี แพร่ เชียงใหม่ นครศรีธรรมราช และ นครราชสีมา (สำเนา นาทิ 2525 : 30) แต่ในปัจจุบันกรมการรักษาดินแดนได้ขยายการฝึกวิชาทหารไปตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยในสถานศึกษาส่วนกลาง กรมการรักษาดินแดน มีหน้าที่รับผิดชอบในการฝึกวิชาทหาร สำหรับส่วนภูมิภาคกองทัพบกได้มอบให้ มณฑลทหารบก และ จังหวัดทหารบกรับผิดชอบในการดำเนินการฝึก แต่อยู่ภายใต้การอำนวยการทางวิทยาการของกรมการรักษาดินแดนและ ในปีการศึกษา 2528 กรมการรักษาดินแดนได้เปิดรับนักศึกษาวิชาทหารหญิงขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งก็มีนักเรียน นักศึกษาหญิง ให้ความสนใจ สมัครเรียนวิชารักษาดินแดนกันเป็นจำนวนมาก โดยมีผู้สมัครทั่วประเทศถึง 43,951 คน (ปรีชา กีมมณี 2529 : 59)

วัตถุประสงค์ของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ของกรมการรักษาดินแดนมีดังนี้ (สำนักงานสารนิเทศกองบัญชาการทหารสูงสุด 2527 : 26)

1. เพื่อให้ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งสำเร็จชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป ที่สมัครเข้ารับการศึกษาวินัยวิชาทหารตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2503 ให้มีความรู้ ความสามารถ ทั้งในเทคนิค และยุทธวิธี เหมาะสมกับหน้าที่ดังนี้

1.1 ฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 1,2 ให้มีความรู้วิชาทหารเบื้องต้นเพื่อให้บังเกิดระเบียบ วินัย ลักษณะทหาร การเชื่อฟัง และการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด สามารถใช้อาวุธประจำกายและทำการยิงปืนอย่างได้ผล

1.2 ฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3,4 ให้มีความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิค และทางยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้บังคับหมู่และรองผู้-

บังคับหมวดได้

1.3 ผึกนักรักษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 5 ให้มีความรู้วิชาทหาร ทั้งทางเทคนิค และ ยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้บังคับหมวดได้

2. ให้เป็นเยาวชนที่มีระเบียบวินัย สุขภาพพลานามัยแข็งแรง ทรวดออกทน และ มีอุดมการณ์ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม และ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดงามของชาติ และ ให้เกิดความนิยมในกิจการทหาร ตลอดจนการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ ของการฝึกนักรักษาวิชาทหารดังที่กล่าวมา ก็จะเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดี ถ้านักรักษาวิชาทหารมี มโนทัศน์ที่ดีต่อความเป็นพลเมืองดีมาก่อนแล้ว ก็น่าจะมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชา รักษาดินแดนด้วย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของ นักรักษาวิชาทหารต่อการเรียนวิชา รักษาดินแดนกับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีใน ระบอบประชาธิปไตย และเนื่องจากความมุ่งหมายในการสมัครเข้าเรียนวิชา รักษา ดินแดนของนักรักษาวิชาทหารชายและหญิงต่างกัน คือ นักรักษาวิชาทหารชาย ส่วนใหญ่ สมัครเข้าเรียนวิชา รักษาดินแดนเพื่อจะได้พ้นข้อผูกพันทางทหาร และหวังผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น ในระหว่างรับการฝึกวิชาทหารได้รับการยกเว้นไม่ เรียกเข้ากองประจำการในยามปกติ ผู้สมัครเข้าโรงเรียนเตรียมทหารจะได้รับ คະแนนเพิ่มตามเกณฑ์ ดังนี้คือ สำเร็จการฝึกวิชาทหาร ปีที่ 1 ได้คะแนนเพิ่ม ร้อยละ 3 และจะเพิ่มอีกร้อยละ 1 ตามลำดับ ชั้นที่สอบได้ (สำนักงานสารนิเทศ ก่องบัญชาการทหารสูงสุด 2527 : 31-37) สำหรับนักรักษาวิชาทหารหญิงไม่ได้ รับผลประโยชน์เหมือนนักรักษาวิชาทหารชาย สมัครเข้าเรียนวิชา รักษาดินแดน เพื่อต้องการความรู้ และมีความสนใจที่จะเข้ารับการฝึกแบบทหารเท่านั้น ด้วย เหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียน วิชา รักษาดินแดน และ เปรียบเทียบมโนทัศน์ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย ระหว่างนักรักษาวิชาทหารชายและหญิง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้อาจ มีประโยชน์ต่อกรมการ รักษาดินแดนในด้านการปรับปรุงการเรียน การฝึกวิชา ทหารให้มีประสิทธิภาพเป็นที่สนใจของนักศึกษาทั้งชายและหญิง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของนักศึกษาวิชาทหารต่อการเรียนวิชารักษาดินแดน กับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติ ต่อการเรียนวิชารักษาดินแดน ระหว่างนักศึกษาวิชาทหารชาย และ หญิง
3. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ระหว่างนักศึกษาวิชาทหารชายและหญิง

สมมติฐานของการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ของกรมการรักษาดินแดน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดี ถ้านักศึกษาวิชาทหารมีมโนทัศน์ที่ดีต่อความเป็นพลเมืองดีมาก่อนแล้ว ก็น่าจะมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชารักษาดินแดนด้วย และจากความมุ่งหมายของการสมัครเข้าเรียนวิชารักษาดินแดนของนักศึกษาวิชาทหารชายและหญิง ที่แตกต่างกันดังที่กล่าวมาแล้ว นักศึกษาวิชาทหารชายน่าจะมีเจตคติต่อการเรียนวิชารักษาดินแดน แตกต่างกับนักศึกษาวิชาทหารหญิง นอกจากนี้ วารี แสนสุข (2521) ได้ศึกษาเรื่องมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษาพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดี ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนหญิงมีมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีถูกต้องกว่านักเรียนชาย โดยอาศัยแนวคิดจากข้อเท็จจริงข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. เจตคติต่อการเรียนวิชารักษาดินแดน ของนักศึกษาวิชาทหารมีความสัมพันธ์ทางบวก กับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตย
2. นักศึกษาวิชาทหารชายและหญิงมีเจตคติต่อการเรียนวิชารักษาดินแดนแตกต่างกัน
3. มโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษาวิชาทหารชายและหญิง แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ใน

กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2529 ซึ่งได้ผ่านการเรียนนวิชารักษาดินแดนมาแล้ว 1 ปี เหตุผลที่เลือกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปี 2 เพราะในปีการศึกษา 2529 นี้ มีนักศึกษาวิชาทหารหญิงเฉพาะ ชั้นปีที่ 1 และ ปีที่ 2 เท่านั้น (กรมการรักษาดินแดนเริ่มรับนักศึกษาวิชาทหารหญิงในปีการศึกษา 2528) ผู้วิจัยต้องการศึกษานักศึกษาวิชาทหารทั้งเพศชาย และ หญิงที่อยู่ในระดับเดียวกัน และได้ผ่านการเรียนนวิชารักษาดินแดนมาบ้างแล้ว

2. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนนวิชารักษาดินแดน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน และความสนใจในการเรียนการฝึกวิชาทหาร ความรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนอุปสรรคและปัญหาด้านการเรียนการสอนและการร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร

3. การวัดมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาวิชาทหาร มุ่งเฉพาะด้านความรู้ ความเข้าใจ และ การนำไปใช้

4. เครื่องมือที่ใช้วัดมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาทหารใช้แบบวัดมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตยของ วารี แลนสุข (2521 : 146-162)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำตอบของนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นคำตอบที่ตอบตามความจริงและเชื่อถือได้

2. ความแตกต่างของศูนย์ฝึกและเวลาในการตอบแบบวัด ไม่มีผลต่อการตอบของนักศึกษาวิชาทหาร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. นักศึกษาวิชาทหาร หมายถึง นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เรียนนวิชารักษาดินแดน ประจำปีการศึกษา 2529

2. เจตคติต่อการเรียนนวิชารักษาดินแดน หมายถึง ความรู้สึก หรือความคิดเห็นที่มีต่อครูผู้สอน ต่อการศึกษา และกระบวนการเรียนการฝึกวิชาทหาร

3. ข้อความเชิงนิมาน คือ ข้อความที่แสดงเจตคติต่อการเรียนนวิชารักษาดินแดนในทางที่ดี หรือ ในทางบวก

4. ข้อความเชิงนิเสธ คือ ข้อความที่แสดง เจตคติต่อการเรียนวิชา
รักษาดินแดน ในทางไม่ดี หรือในทางลบ

5. มโนทัศน์ (Concept) คือ การเกิดมโนภาพขึ้นในความคิดของ
นักเรียนซึ่งเกิดจากการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เป็นแก่นความคิดขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็น
ข้อสรุป หรือจำกัดความ สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นนามธรรม ครูผู้สอนมุ่งพัฒนานักเรียน
ให้ได้รับมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดเจตคติที่ดี และนำไปสู่พฤติกรรมที่พึง
ประสงค์ และถูกต้อง

6. ความเป็นพลเมืองดี หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องใน
เรื่องค่านิยม ศาสนา วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกัน ความรับผิดชอบในสิทธิหน้าที่ของ
พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการวิจัยอาจทำให้ได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบระดับความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติต่อการเรียนวิชารักษา
ดินแดนของนักศึกษาวิชาทหาร กับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบ
ประชาธิปไตย
2. ทำให้ทราบความสนใจ และเจตคติที่นักศึกษาวิชาทหารมีต่อการเรียน
วิชารักษาดินแดน
3. กรมการรักษาดินแดน อาจได้แนวทางในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม
ทั้งแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียน การฝึกวิชาทหารต่อไป